

УДК 351.74

DOI: 10.31733/2078-3566-2023-2-244-250

Олександр ЖУРАВЕЛЬ ©
доктор філософії в галузі права
(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)

ЮРИДИЧНИЙ КАЗУС У СИЛОВОМУ ЗАТРИМАННІ ПРАЦІВНИКАМИ ПОЛІЦІЇ

Розглядаються актуальні питання суті юридичного казусу як невинного заподіяння шкоди поліцейськими під час проведення силового затримання у призмі кримінального законодавства України. Задля повного вивчення зазначеної тематики було здійснене порівняння суміжних інститутів кримінального права: обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння, форм вини, крайньої необхідності та необхідної оборони. Визначено декілька особливостей, що притаманні юридичному казусу в силовому затриманні кримінальних правопорушників працівниками Національної поліції України. Також розглядаються можливі юридичні наслідки порушення правил затримання, котрі можуть призвести до скарг щодо порушення прав людини, необхідності відшкодування матеріальної та моральної шкоди, а також до кримінальної відповідальності. Наголошується на важливості дотримання законодавчих вимог щодо затримання та відповідних процедур, щоб уникнути юридичних проблем.

Проведене дослідження буде корисним для працівників поліції та всіх, хто цікавиться правами людини і захистом їх від можливих порушень. Воно також може допомогти поліцейським краще розуміти юридичні аспекти силових затримань і попередити можливі порушення прав людини.

Ключові слова: поліція, силове затримання, заподіяння шкоди, форми вини, помилка, обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння.

Постановка проблеми. Чинна нормативно-правова база, що регламентує порядок, підстави й особливості затримання кримінального правопорушника працівниками правоохоронних органів, має деякі прогалини, зокрема, не враховує певні випадки, котрі відбуваються на практиці. Через це виникає юридичний казус, що виявляється у невинному заподіянні шкоди поліцейськими під час проведення силового затримання. Дослідження такого юридичного казусу на сьогодні є актуальним і пріоритетним.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Дослідженням зазначеної проблематики у свій час займалися багато вчених-науковців, у тому числі М. Таганцев, Ю. Александров, В. Антипов, В. Клочков, А. Ратинов, В. Нерсесян, О. Соколов, О. Панченко, М. Музраєв. Проте окреслена тема потребує подальшого дослідження, адже багато її аспектів досі не розкрито, хоча її вивчення має велике значення.

Метою статті є проведення аналізу останніх досліджень та публікацій, що присвячені юридичному казусу при силовому затриманні кримінальних правопорушників працівниками правоохоронних органів, а також окреслення можливих шляхів вдосконалення нормативно-правового забезпечення національного законодавства у цій сфері.

Виклад основного матеріалу. Якісне й ефективне вивчення поняття «невинне заподіяння шкоди в умовах відсутності законодавчої дефініції» передбачає проведення порівняльного аналізу його разом із іншими правовими інститутами, що мають безпосередній зв'язок із цим поняттям. Більшою мірою юридичний казус пов'язаний із формами вини, адже у юридичній науці вони взаємодіють як інститути-протипаги.

Юридичний казус – це конкретні життєві обставини, що виключають юридичні наслідки через те, що вони не передбачені правом і не закріплені у гіпотезі правової

© О. Журавель, 2023

ORCID iD : <https://orcid.org/0000-0002-6830-150X>

zuravelaleksandr820@gmail.com

норми.

Казус можемо поділити на два види: казус, що викликає певні юридичні наслідки, та казус, що виключає виникнення юридичних наслідків.

Розглядати юридичний казус у співвідношенні з умислом немає сенсу, тому варто сконцентрувати увагу саме на необережності. Остання є кримінально протиправною самовпевненістю, котра характеризується тим, що особою передбачається можливість настання суспільно небезпечних наслідків, але легковажно розраховується на їх відвернення [1].

Натомість юридичний казус характеризується тим, що особа не спроможна передбачити настання шкідливих наслідків від свого діяння. Конкретний юридичний казус, що може виникнути при затриманні поліцейським правопорушників, може бути різним, залежно від обставин. Наприклад, якщо поліцейські затримали особу з підставою, але при цьому вчинили злочинні дії, такі як побиття, наруга, погрози тощо, то це може бути розглянуто як злочинні дії самого поліцейського. У такому випадку затримана особа може вимагати притягнення поліцейського до відповідальності за вчинені кримінально-протиправні дії, а також компенсацію за матеріальну та моральну шкоду.

Дещо складніше відрізнити юридичний казус від кримінально протиправної недбалості, котра проявляється у тому, що особою теж не передбачається можливість настання суспільно небезпечних наслідків [1]. Згідно з характеристикою, що наводить Таганцев М.С., у разі кримінально протиправної недбалості особою усвідомлюється можливість вчинення кримінально протиправного діяння (*inabstracto*), але ж не усвідомлюється можливість його настання (*inconcreto*) [2, с. 248].

За таких обставин обов'язковою умовою є встановлення необхідності (об'єктивного критерію) та можливості (суб'єктивного критерію) даного передбачення. Науковці зазначають, що юридичний казус має ознаку відсутності об'єктивного чи суб'єктивного критеріїв або ж одразу двох цих критеріїв [3, с. 408].

З огляду на це кримінально протиправна недбалість визначається як винне та невинне вчинення шкоди залежно від встановлення об'єктивних обставин у контексті можливості та необхідності передбачення особою негативних наслідків від діяння. Дуже важливим аспектом є встановлення об'єктивної міри розсудливості, котра має братися до уваги у ході встановлення обставин такого роду випадку. Українські цивілісти запозичують концепцію, що пропонується римським правом: як мірило застосовують міру «розсудливості марнотратного голови сімейства». Але кримінальне право не підтримує цей підхід, адже особливе значення має не середній рівень реакції, знань тощо, а тільки сукупність конкретних індивідуальних обставин і характеристики особистості. Науковці вказують, що суб'єктивна можливість особи (у нашому випадку – співробітника поліції, який здійснює затримання) має бути встановлена за сукупністю відповідних ознак, а саме:

- 1) фізіологічних та психологічних характеристик особи, її досвіду, знань;
- 2) суб'єктивної можливості усвідомлювати характер та обсяг шкоди;
- 3) дефектів виробничих та інших процесів тощо [4, с. 42].

Наявність об'єктивного критерію кримінально протиправної недбалості визначається шляхом аналізу системного комплексу факторів. В. Нерсесянц стверджує, що відповідний рівень передбачення напрацьовується у ході здійснення професійних обов'язків (у нашому випадку – обов'язків поліцейського). Вони закріплюються законом, нормами соціального співжиття, правилами безпеки – саме відповідний рівень передбачливості, на думку науковця, сприймається як вихідний при визначенні реальної можливості усвідомлення особою небезпечності наслідків [5, с. 31].

Неврахування поліцейським особливих станів особи при затриманні може привести до юридичного казусу, якщо таке затримання призвело до порушення прав та свобод затриманої особи. Наприклад, якщо затримана особа перебуває у стані алкогольного або наркотичного сп'яніння, поліцейські мають врахувати цей факт та здійснювати затримання з належним захистом та дотриманням процедур. Якщо ж поліцейські не надали необхідного захисту та безпеки затриманій особі, що могло призвести до травмування, то таке затримання може вважатися протиправним. Ця ситуація матиме юридичні наслідки для поліцейських, якщо затримання було проведено з порушенням прав та свобод затриманої особи.

У такому випадку затримана особа може звернутися до суду з позовом про

відшкодування шкоди, заподіяної її здоров'ю або майну внаслідок протиправних дій поліцейських. Суд буде розглядати цей позов, враховуючи всі обставини справи та докази, що будуть надані сторонами. Якщо буде встановлено, що поліцейські діяли протиправно та заподіяли шкоду затриманій особі, то суд може винести рішення про відшкодування шкоди.

До того ж, якщо затримана особа перебуває у стані емоційної збудженості, стані шоку чи іншому особливому стані, поліцейські мають враховувати це та здійснювати затримання з належною обережністю та дотриманням процедур. Якщо ж поліцейські не врахували особливий стан затриманої особи, що могло призвести до її травмування, то таке затримання також може вважатися протиправним.

Незнання поліцейським про інвалідність особи може призвести до протиправних дій під час затримання, якщо поліцейські не здійснюють належного захисту та піклування щодо затриманої особи. Наприклад, якщо поліцейський не врахував інвалідність особи та здійснив затримання з використанням фізичної сили, це може призвести до погіршення стану цієї особи та порушення її прав. Крім того, якщо затримана особа потребує спеціальної медичної допомоги, наприклад, за наявності серйозних серцевих проблем, а поліцейські не забезпечили такої допомоги, це також може вважатися протиправним.

Відповідно до судової практики поліцейські повинні бути обізнані про стан здоров'я та особливості кожної затриманої особи, щоб забезпечити належний захист та безпеку під час затримання. Якщо поліцейські не враховують інвалідність затриманої особи та здійснюють затримання з використанням фізичної сили, це може стати підставою для порушення кримінальної справи та покладання на них адміністративної відповідальності.

Однак якщо поліцейські не мали можливості дізнатися про інвалідність особи, то їхнє затримання не може вважатися протиправним. Так само, якщо затримана особа відмовляється від медичної допомоги, то поліцейські не можуть бути притягнуті до відповідальності за надання недостатньої медичної допомоги.

Незнання поліцейськими про хворе серце особи при затриманні може мати серйозні наслідки, і випадок, якщо затримана особа померла або постраждала через необізнаність поліцейських щодо її медичного стану, може бути розглянуто як порушення прав затриманої особи та вчинення злочину з боку поліцейських. У таких ситуаціях поліцейські повинні діяти з максимальною обачливістю та уважністю, зважаючи на те, що затримана особа може мати певні медичні проблеми або страждати на хворобу серця. Якщо затримана особа попередньо повідомила про свій медичний стан, поліцейські повинні вжити всіх необхідних заходів для того, щоб уникнути надмірного фізичного тиску на затриману особу.

У більшості юрисдикцій незнання поліцейським про медичний стан затриманої особи не є самостійним злочином, але може мати наслідки у випадку, якщо затримана особа померла або постраждала через надмірний фізичний тиск або інші фактори, пов'язані зі здоров'ям. У такому випадку може бути порушено кримінальну справу проти поліцейських за вчинення неправомірних дій, що призвели до смерті або тілесних ушкоджень затриманої особи.

Крім того, затримана особа має право на медичну допомогу, і якщо поліцейські не надають необхідної медичної допомоги затриманій особі, це може бути розглянуто як порушення її прав. У таких ситуаціях поліцейські повинні діяти з максимальною обачливістю та уважністю, зважаючи на медичний стан затриманої особи.

У випадку, якщо затримана особа повідомила про свій медичний стан, поліцейські повинні вжити всіх необхідних заходів для того, щоб уникнути надмірного фізичного тиску на затриману особу та надати їй необхідну медичну допомогу. Якщо поліцейські не діють відповідно до цих вимог, це може мати наслідки для них у вигляді порушення кримінальної справи або дисциплінарної відповідальності.

Якщо під час затримання особа відчувається погано або з'являються певні симптоми, пов'язані з її медичним станом, поліцейські повинні негайно повідомити про це медичну службу і надати затриманій особі першу допомогу. Якщо поліцейські не діяли згідно з вимогами щодо захисту прав та медичного стану затриманої особи, то це може бути розглянуто як порушення законодавства і мати наслідки для поліцейських у вигляді дисциплінарних заходів, адміністративних санкцій або навіть кримінального переслідування. Отже, важливо, щоб поліцейські при затриманні особи враховували всі

можливі шляхи розвитку ситуації, а також вживали всі необхідні заходи для того, щоб забезпечити безпеку та захистити затриманих.

Результати теоретичного аналізу свідчать про те, що специфіка професійної відповідальності поліцейських полягає у домінуванні її правового аспекту, що обумовлюється дотриманням із боку особистості норм права, необхідністю відповідати за власні дії у межах прийнятої законодавчої бази. Семантичний простір професійної особистісної відповідальності працівників Національної поліції України передбачає соціальну, професійну, моральну й особистісну відповідальність. Особистісно-професійна відповідальність працівників правоохоронних органів розглядається як інтегративна особливість особистості, мотивація якої передбачає особливе ставлення до збереження громадської безпеки і правопорядку і пов'язана з готовністю особистості свідомо здійснювати службові завдання згідно з соціальними, професійними і моральними нормами, а також нести відповідальність за власні дії перед законодавством, державою, суспільством і собою [6].

Українська судова практика встановлює таке положення, що працівники правоохоронних органів, воєнізована охорона, які у зв'язку зі здійсненням службових обов'язків завдали шкоди затриманому або нападнику, не можуть підлягати кримінальній відповідальності, якщо діяли згідно із законодавством (для працівників Національної поліції – це ст. ст. 44–46 Закону України «Про Національну поліцію» [7]). Відповідно до п. 6 постанови Пленуму Верховного Суду України № 1 від 26 квітня 2002 р.: військовослужбовці, представники влади, члени громадських формувань із охорони громадського порядку і державного кордону, працівники правоохоронних органів не несуть кримінальної відповідальності за ту шкоду, що заподіяна у ході виконання службових обов'язків із запобігання суспільно небезпечним посяганням, а також затримання правопорушників, якщо ними при цьому не було допущено перевищення заходів, що є необхідними для правомірного затримання кримінального правопорушника [8].

В аспекті звільнення працівників поліції від цивільної правової відповідальності за правомірне завдання шкоди при самообороні слід звернутися до положення ч. 1 ст. 1169 Цивільного кодексу України, відповідно до якого шкода, котру завдала особа у стані необхідної оборони, якщо при цьому нею не була перевищена її межа, не відшкодовується. У зв'язку з тим, що визначене ст. 1169 Цивільного кодексу України положення є загальним, то з ним пов'язуються норми про спеціальні делікти. Це передбачає, що визначена спеціальними нормами відповідальність не буде наставати, якщо шкода завдана у ході самозахисту, що відповідає всім умовам правомірності [9].

У цьому контексті слід зазначити, що питання винності чи, навпаки, невинуватості поліцейських при силових затриманнях та, як наслідок, виникнення юридичних казусів, пов'язаних із травмуванням чи загибеллю затриманого, відведено на розгляд експертам.

Загалом у сучасній правовій доктрині експерти відіграють дуже вагомий та значущу роль при розслідуванні будь-яких правопорушень чи розгляді інших питань, що прямо або опосередковано регулюються саме правовими нормами. Однак у межах цього дослідження розгляд ролі експерта у його широкому розумінні не є необхідним. Натомість доцільнішим буде проаналізувати ролі експерта з погляду права та медицини.

У межах загальноправових норм, з погляду права, експерт є незалежною особою, яка має відповідну кваліфікацію та здатність проаналізувати інформацію, пов'язану з кримінальною справою. Експерт надає висновки та рекомендації стосовно доказів, що були зібрані стосовно кримінального провадження. Ці висновки можуть стосуватися різних аспектів провадження, таких як: оцінка доказів, ідентифікація зброї, автомобілів, місця злочину, розрахунок шкоди тощо.

З погляду медицини, експерт може бути запрошеним для оцінки медичних показників або обставин, пов'язаних зі смертю особи, пораненнями та іншими медичними питаннями, що виникли в результаті кримінального провадження. Експерт має використовувати медичну експертизу та знання, щоб зробити висновки про стан здоров'я та причини смерті або травм у жертви злочину. Ці висновки можуть бути важливими для дослідження та встановлення відповідальності за кримінальні дії.

У межах юридичного казусу роль експерта з погляду медицини полягає в аналізі саме виправданості та пропорційності застосування працівником поліції силового затримання, дослідженні отриманих затриманою особою ушкоджень, у той час як із

погляду права завданням експерта є саме аналіз та оцінка дій поліцейського з урахуванням норм чинного законодавства та ситуації, котра сталася в момент затримання. Саме від всебічного, повного та неупередженого поєднання медичної та правової діяльності експерта у контексті аналізу юридичного казусу залежить подальше рішення стосовно поліцейського та затриманої особи, а також настання чи, навпаки, спростування необхідності застосування до поліцейського юридичної відповідальності.

Також особливу увагу слід приділити такій особливості, як відшкодування завданої шкоди поліцейськими незалежно від наявності їхньої вини. У цьому аспекті визначається, що відповідальність без вини в конкретній ситуації базується на прийнятті ризику, бо саме виконання службових обов'язків поліцейськими – це ризикована діяльність, що не виключає можливості завдання шкоди життю чи здоров'ю або майну громадянина. Тож, суб'єктивна умова відповідальності працівників Національної поліції – це не вина, а ризик [10].

Доречно зазначає М. Музраєв, що відсутність відповідних чітких правових приписів, що регламентують завдання надмірної шкоди у ході затримання осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, негативно впливає на правозастосовну діяльність. З одного боку, подібною правовою прогалиною частково стримується соціальна активність громадян, що виконують заходи, спрямовані на боротьбу з кримінальними проявами, а з іншого – не створюється відповідних гарантій, потрібних для цивільно-правового захисту правопорушників, інших осіб, потерпілих від невідповідних дій щодо припинення кримінальної протиправної діяльності [11, с. 55].

Провідним принципом силового затримання особи поліцейськими є дійсність. Її слід трактувати як наявність реального посягання. Усі інші випадки, коли поліцейський лише припускає наявність такого посягання, слід віднести до уявної оборони. Тобто цей принцип дуже тісно пов'язаний із принципом законності, адже в законі чітко окреслено визначення необхідної оборони, а саме: це дії, вчинені з метою захисту охоронюваних законом прав та інтересів особи, яка захищається, або іншої особи, а також суспільних інтересів та інтересів держави від суспільно небезпечного посягання шляхом заподіяння тому, хто посягає, шкоди, необхідної і достатньої в конкретній обстановці для негайного відвернення чи припинення посягання, якщо при цьому не було допущено перевищення меж необхідної оборони. З вищесказаного визначення також був виокремлений принцип пропорційності, адже відвернена шкода повинна бути пропорційна завданій [12].

Також при розгляді вищевказаної проблематики особливої актуальності набуває питання співвідношення та взаємозв'язку між нормативною та казусною сторонами права.

Аналіз сучасної наукової літератури дозволяє дійти висновку, що взаємозв'язок між нормативною та казусною сторонами права є невід'ємною частиною правової системи. Нормативна сторона права являє собою систему правових норм та законів, що встановлюють правила поведінки суспільства та держави. Казусна сторона права виникає в результаті застосування норм та законів до конкретних випадків, коли необхідно вирішити певний правовий спір.

Механізм правового регулювання відображає взаємозв'язок між нормативністю та казусністю. Нормативність забезпечує загальний порядок у правовій системі, а казусність дозволяє застосовувати правові норми до конкретних ситуацій та вирішувати спірні питання. Застосування права в казусних випадках дозволяє враховувати унікальність кожної ситуації та забезпечує справедливість прийнятих рішень.

Однак на практиці можуть виникати проблеми при взаємодії між нормативністю та казусністю. Наявність недостатньо чітко визначених норм права може призвести до неоднозначного розуміння їхнього змісту та їх неправильного застосування. Крім того, надмірна казусність може привести до відсутності єдиної практики застосування права та появи непрогнозованих результатів вирішення правових спорів.

Для вирішення зазначених проблем можуть бути запропоновані такі шляхи. По-перше, важливо забезпечити чітке визначення та інтерпретацію норм права, що виключить можливість неоднозначного розуміння їхнього змісту та їх неправильного застосування. Це можна зробити шляхом проведення наукових досліджень та удосконалення законодавства.

По-друге, важливо забезпечити достатню казусність правової системи, що дозволить враховувати унікальність кожної ситуації та забезпечити справедливість прийнятих рішень. Однак необхідно визначити межі казусності та уникати її надмірного

застосування.

По-третє, можна залучати до розгляду правових спорів експертів та представників різних сфер суспільного життя. Це дозволить враховувати різноманітні погляди на ситуацію питання та забезпечити більш об'єктивний і комплексний її розгляд.

Отже, взаємозв'язок між нормативністю та казусністю є важливою складовою правової системи. Для забезпечення ефективного та справедливого правового регулювання необхідно забезпечити чітке визначення та інтерпретацію норм права, достатню казусність та залучення експертів до розгляду правових спорів.

Отже, загальними підставами для звільнення від цивільно-правової, а також кримінальної відповідальності є випадок (юридичний казус) та непереборна сила. Проаналізувавши відповідні дві правові категорії, їхні ознаки і суть, довелося встановити відмінності між ними: непереборна сила – це безумовна підстава для звільнення від цивільно-правової і кримінальної відповідальності (насамперед українських поліцейських), але ж у разі дії юридичного казусу (випадку) українські поліцейські не звільнюються від цього виду відповідальності [10].

Висновок. З огляду на проведені вище дослідження встановлено, що шкода, завдана поліцейськими у ході затримання особи, яка скоїла кримінальне правопорушення, якщо не було здійснено перевищення заходів, що необхідні для затримання такої особи, не відшкодовується. Підсумовуючи все вищезазначене, слід наголосити, що у поліцейського, на якого посягають або який фіксує факт посягання, є достатнє правове поле, аби дати відсіч нападнику і тим самим захистити права іншої особи та власні права. Крім того, наразі розглядається питання щодо можливості розширення нормативних актів, що регулюють це право поліцейського.

Отже, поліцейські мають враховувати всі особливості та стани затримуваних осіб та забезпечувати необхідний захист і безпеку при затриманні. Якщо ж поліцейські не дотрималися необхідної обачливості та обов'язкових процедур, що передбачені законодавством у згаданих випадках, то таке затримання може вважатися протиправним.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
2. Таганцев Н. С. Уголовное право. Часть общая : в 2 т. Т. 1. Москва : Наука, 1994. 380 с.
3. Александров Ю.В., Антипов В. И. Кримінальне право. Загальна частина ; за ред. М. І. Мельника, В. А. Клименка. 5-е вид., перероб. і доп. Київ : Атіка, 2009. 408 с.
4. Клочков В. В., Ратинов А. Р. Общие вопросы борьбы с преступлениями, совершенными по неосторожности. Москва, 1979. 85 с.
5. Нерсисян В. А. Неосторожная вина (в условиях научно-технической революции) : учеб. пособие. Москва : ВЮЗИ, 1988. 96 с.
6. Соколов О. А. Особливості особистісно-професійної відповідальності поліцейських : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.06 / Харківський національний університет внутрішніх справ. Харків, 2021. 23 с. URL: https://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/10817/aref_Sokolov_2021.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
7. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.
8. Про судову практику у справах про необхідну оборону : постанова Пленуму Верховного Суду України від 26.04.2002 № 1. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0001700-02#Text>.
9. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
10. Панченко О. І. Цивільно-правова відповідальність поліцейських в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Національна академія внутрішніх справ. Київ, 2019. 228 с. URL: http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/14690/1/dysertatsia_panchenko.pdf.
11. Музраев М. К. К вопросу о возмещении вреда, причиненного при задержании лица, совершившего преступление. *Новая правовая мысль*. 2011. Вып. 3(52). С. 54–55.
12. Журавель О. А. Принципи реалізації права громадян на самозахист. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2018. № 1(90). С. 100–105.

Надійшла до редакції 23.05.2023

References

1. Kryminalnyi kodeks Ukrainy [Criminal code of Ukraine] : Zakon Ukrainy vid 05.04.2001. *Verkhovna Rada Ukrainy*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>. [in Ukr.].
2. Tagantsev, N. S. (1994) *Ugolovnoe pravo. Chast obshchaya* [Criminal law. Part of the general] : v 2 t. Vol. 1. Moscow : Nauka. 380 p.
3. Aleksandrov, Yu.V., Antypov, V. I. (2009) *Kryminalne pravo. Zahalna chastyna* [Criminal Law. General part] ; za red. M. I. Melnyka, V. A. Klymenka. 5-e vyd., pererob. i dop. Kyiv : Atika. 408 p. [in Ukr.].
4. Klochkov, V. V., Ratinov, A. R. (1979) *Obshchiye voprosy borby s prestupleniyami, sovershennymi po neostorozhnosti* [General issues of combating crimes committed through negligence]. Moscow. 85 p.
5. Nersesyan, V. A. (1988) *Neostorozhnaya vina (v usloviyakh nauchno-tekhnicheskoy revolyutsyi)* [Careless guilt (under the conditions of the scientific and technological revolution)] : ucheb. posobiye. Moscow : VYuZl. 96 p.
6. Sokolov, O. A. (2021) *Osoblyvosti osobystisno-profesiinoi vidpovidalnosti politseiskykh* [Peculiarities of personal and professional responsibility of police officers] : avtoref. dys. ... kand. psyhol. nauk : 19.00.06 / Kharkivskiy natsionalnyi universytet vnutrishnikh sprav. Kharkiv. 23 p. URL: https://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/10817/aref_Sokolov_2021.pdf?sequence=1&isAllowed=y. [in Ukr.].
7. *Pro Natsionalnu politsiu* [On the National Police] : Zakon Ukrainy vid 02.07.2015. *Verkhovna Rada Ukrainy*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>. [in Ukr.].
8. *Pro sudovu praktyku u spravakh pro neobkhidnu oboronu* [On judicial practice in cases of necessary defense] : postanova Plenumu Verkhovnoho Sudu Ukrainy vid 26.04.2002 № 1. *Verkhovna Rada Ukrainy*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0001700-02#Text>. [in Ukr.].
9. *Tsyvilnyi kodeks Ukrainy* [The Civil Code of Ukraine] : Zakon Ukrainy vid 16.01.2003. *Verkhovna Rada Ukrainy*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>. [in Ukr.].
10. Panchenko, O. I. (2019) *Tsyvilno-pravova vidpovidalnist politseiskykh v Ukraini* [Civil and legal liability of police officers in Ukraine] : dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.03 / Natsionalna akademiia vnutrishnikh sprav. Kyiv, 2019. 228 p. URL: http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/14690/1/dysertatsia_panchenko.pdf. [in Ukr.].
11. Muzraev, M. K. (2011) *K voprosu o vozmeshchenyy vreda, prychynennoho pry zaderzhanny lytsa, sovershyvsheho prestuplenye* [On the issue of compensation for harm caused during the detention of a person who committed a crime]. *Novaia pravovaia mysl*. Issue 3(52). pp. 54–55.
12. Zhuravel, O. A. (2018) *Pryntsypy realizatsii prava hromadian na samozakhyst* [Principles of implementation of citizens' right to self-defense]. *Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*. 2018. № 1(90). pp. 100–105. [in Ukr.].

ABSTRACT

Oleksandr Zhuravel. Legal case of forced detention by police officers. The article addresses the current issues surrounding the nature of a legal case involving the innocent infliction of harm by police during the course of a forcible arrest, within the framework of criminal legislation in Ukraine. In order to thoroughly examine this topic, a comparison of related institutes of criminal law has been conducted, including the circumstances excluding criminal unlawfulness, forms of culpability, extreme necessity, and necessary defense. A number of specific features inherent in the legal case of the use of force during the arrest of criminal offenders by employees of the National Police of Ukraine have been identified. The article also discusses potential legal consequences of violating arrest rules, which may lead to complaints regarding human rights violations, compensation for material and moral damages, as well as criminal liability. Emphasis is placed on the importance of adhering to legislative requirements and arrest procedures to avoid legal problems. The article holds significant informational potential for police officers and anyone interested in human rights and their protection. It examines the relevant issues surrounding the legal case of innocent harm inflicted by police during forcible arrests within the context of criminal legislation in Ukraine. The article compares related institutes of criminal law, such as circumstances excluding criminal unlawfulness, forms of culpability, extreme necessity, and necessary defense, in order to comprehensively study this topic. It identifies a range of specific features characterizing the legal case of the use of force during the arrest of criminal offenders by the Ukrainian National Police. Additionally, the article discusses potential legal consequences of violating arrest rules, including complaints regarding human rights violations, compensation for material and moral damages, as well as criminal responsibility. It underscores the importance of adhering to legislative requirements and arrest procedures to avoid legal problems. The article will be beneficial for police personnel and anyone interested in human rights and their protection. It can also assist police officers in better understanding the legal aspects of using force during arrests and preventing potential human rights violations.

Keywords: *police, use of force, damage caused, forms of guilt, mistake, circumstances excluding criminality of actions.*